

Aleg. 98.

Sprawozdanie

komisyi górniczej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych.

Wysoki Sejmie!

Sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 14. Sierpnia b. r. LW. 33483/83 w przedmiocie spraw górniczych przedstawia czynności podjęte celem podniesienia w kraju przemysłu naftowego, z których jedne zmierzały do wyjednania u Wysokiego Rządu postanowień regulujących prawne stosunki tych kopalń, ulg w wymiarze podatków i należitości i znizienia taryf przewozowych dla produktów żywiczych na kolejach żelaznych — a drugie były podjęte przez Wydział krajowy w własnem zakresie działania i miały na celu pomoc dla tego przemysłu przez badanie głębszych pokładów ziemi w okolicach naftowych, popieranie prac naukowych w dziedzinie geologii i chemii i poczynienie stosownych do potrzeb naszego przemysłu naftowego zmian w wykładach technicznych zakładów naukowych naszego kraju.

W kwestyi prawnych stosunków kopalń nafty i wosku ziemnego, w kwestyi cła i jego poboru, i wymiaru podatków i należitości, weszły do Wysokiego Sejmu L. S. 351, 352, 353, petycje krajowego Towarzystwa założonego dla opieki i rozwoju górnictwa i przemysłu naftowego, i sprawy te będą załatwione odrębnem sprawozdaniem.

Komisyja górnicza zdaje więc niniejszem Wysokiemu Sejmowi sprawę z czynności objętych 1. 2. i 3. ustępem sprawozdania Wydziału krajowego i dotyczących wykonania 1. i 2. uchwały Sejmu krajowego z dnia 12/X r. zeszłego, t. j. mianowicie:

- a) z użycia funduszy przeznaczonych na badania głębszych pokładów ziemi;
- b) z badań geologicznych kraju i z badań chemiczno-technologicznych przeróbki produktów naftowych, oraz

c) z wykonania uchwały Sejmu krajowego z dnia 13. Października 1882 dotyczącej wyjednania u c. k. Rządu otwarcia kursów górniczo-hutniczych przy zakładach technicznych w kraju.

ad a) Na badania głębszych pokładów ziemi, upoważniony był Wydział krajowy do wydania w ciągu roku kwotę 10.000 zł. a wydał, jak to wynika z ksiąg rachunkowych, dopiero 3.838 zł. 66 ct. Fundusz ten stanowi część znaczniejszej kwoty 50.000 zł. w. a. przeznaczonej na ten cel uchwałą Sejmu krajowego z dnia 17. Lipca 1880 r. i z niej zobowiązano się na przedsiębiorstwa wymienione szczegółowo w sprawozdaniu Wydziału krajowego wydać 30.350 zł. t. j. tyle, co dotychczas w ciągu lat 3 miał Wydział krajowy do dyspozycji, a wypłacono po 1. Lipca r. b. 16.324 zł. 37 ct.

Badania te są więc w toku, a już z dawniejszych sprawozdań Wydziału krajowego wynika, że Wydział krajowy idąc za zdaniem krajowej Rady górniczej skierował te badania do rozjaśnienia kwestyi, czy zagłębianie się w poziomach geologicznych zawierających produkta naftowe, a przede wszystkim w najstarszym z nich (w ropianieckich warstwach formacji kredowej) doprowadzi do nowych w naftę obfitujących warstw, czy warstwy te będą mniej lub więcej od poprzednich w nią obfitować, i czy, a ewentualnie jakie zmiany gatunkowe ropy się okażą. Do tego głównego zadania dodano w r. b. drugie, czy na znacznej przestrzeni naftodajnego pasu karpackiego znajdującego się między m. Boryslawiem i wsłą Dzwiniaczem sławnymi z kopalni wosku ziemnego, znajdują się jeszcze inne żyły czy warstwy tego minerału? Jedno i drugie jest poszukiwaniem nafty w naturalnych jej dla prywatnych przedsiębiorstw dotychczas niedostępnych legowiskach, z tą tylko różnicą, że pierwsze mają na widok głębokości, których ze względu na kosztowność i trudność roboty prywatny przedsiębiorca osiągnąć się nie kusił, drugie innemi lokalnemi trudnościami najeżone prace.

Nawet tak zasłużony i pracowity przedsiębiorca jakim był śp. Ignacy Łukasiewicz odstąpił od pogłębiania szybu w Ropiance 180 m- głębokiego, i tylko za subwencją krajową można było poznać warstwy, jakie w tym szybie się znajdują do 306 m., który obecnie osiągnięto.

Badanie to napełnia też przedsiębiorców otuchą, bo w 250 m., 270 i 297 m. spotkano warstwy, które dały za każdym razem większe ilości, razem około 70.000 garncy ropy gatunkowo lżejszej, niż w poprzednich warstwach. Rachunek pogłębiania tego szybu przedstawia się jak następuje:

a) instalacya na powierzchni, zakupno maszyn i narzędzi	10.908 zł. 97 ct. ;
b) reparacya, cembrowanie i ubezpieczenie	3.102 „
c) koszt właściwego wiercenia i pompowania	6.270 „ 78 ct. razem 20.281 zł. 75 ct.

Zaliczką zwrotną daną kopalni w Ropiance tylko w kwocie 5.490 zł. przyczynił się fundusz krajowy do rozświecenia jednej z kwestyi w wysokim stopniu interesującej znaczną część naszych przedsiębiorstw.

Pogłębianie otworu w Łodynie wskazało także obfitszy przypływ ropy w poziomie, w którym jej dotychczas nie osiągnięto, a nie można pominąć milezeniem, że pośrednio pobudziło ono do wytrwałości w pracy i tego przedsiębiorcę, który w kwietniu r. b. w pobliżu w Polanie odkrył źródło, które zadziwiło nawet amerykańskich przedsiębiorców trwałością przypływu, bo mimo eksploatacyi poziom ropy w szybie przez całe 3 miesiące nie opadał.

Badania w Schodnicy miały raczej techniczny cel na oku, próbę zamknięcia wody w żłobie warstw, i zadowolniły fachowych górników. Z innych badań, na które subwencją z funduszu krajowego przyznano, roboty w Mencinie są w toku, a projektowanych w okolicy Doliny nie rozpoczęto.

Badania w Łosiu zostały zaniechane z powodu nieszczęśliwie napotkanego siodła warstw w głębokości 200 metrów pod ziemią, co uczyniło przedłużenie chodnika bezcelowem a pogłębianie szybu dla znacznych kosztów prawie niemożliwym.

Sprawozdanie Wydziału krajowego podnosi z jednej strony potrzebę badania układu warstw w większej ilości miejsc w kraju, gdy n. p. obecnie cała środkowa a niemal i wschodnia Galicya

są zaledwie badaniami dotknięte, z drugiej zaś bardziej popularnego, niż to być może w sprawozdaniach Wydziału krajowego, rozpowszechnienia wśród interesowanych stron i przedsiębiorców wiadomości o rezultatach tychże badań.

Dla osiągnięcia pierwszego celu rozpoczęto w myśl dawniejszej interpelacji grona posłów polskich w Radzie Państwa w Wiedniu z dnia 9/XII 1874 r. starania u Wysokiego Rządu o wyjednanie subwencji na ten sam cel z funduszków państwowych; dla uzyskania zaś drugiego subwencjonował Wydział krajowy w roku bieżącym wydawnictwo Czasopisma „Górnik“, poświęconego sprawom naftowym.

O słuszności jednego i drugiego zapatrywania daje komisya wyraz w odpowiednich rezolucyach, usprawiedliwia zarazem podwyższenie subwencji 300 zł. udzielonej przez Wydział krajowy czasopismu „Górnik“ na 400 zł. ile że potrzeba rozszerzenia rozmiarów tego pisma i konieczność choćby małych remuneracyi dla współpracowników, wymaga większych kosztów, a budżet krajowy tym wydatkiem wcale obciążonym nie zostanie, gdyż ma być pokrytym z funduszu przeznaczonego na badania geologiczne.

ad b) Zarządzone przez Wydział krajowy badania geologiczne kraju ze szczególnem uwzględnieniem okolic naftowych są od lat kilku z uznaniem przyjmowane do wiadomości przez Sejm krajowy, a nie tylko szerokie koła przedsiębiorców niemi się posługują, ale i zagraniczni nawet uczeni na nie wskazują.

Gdy w r. 1878 można było się dziwić, że kraj stanowiący część austro-węgierskiej monarchii nie posiada mapy geologicznej, zapowiada Wydział krajowy, dzięki skombinowanym usiłowaniom Rady górniczej i komisji fizyograficznej w Krakowie, polskie wydanie mapy geologicznej kraju. Znaczny postęp i osiągnięte już rezultata w tej gałęzi krajoznawstwa pozwolą Wydziałowi krajowemu użyć części funduszu na ten cel przeznaczonego na wynagrodzenie dokładnych lokalnych monografii okręgów naftowych i subwencję dla czasopisma „Górnik“ i w tej myśli komisya nie redukuje preliminarzowej na te badania kwoty.

Później rozpoczęte badania chemicznej przeróbki produktów naftowych nie dały jeszcze tak wyraźnych rezultatów, to też wskazuje sprawozdanie Wydziału krajowego potrzebę utrzymania na rok przyszły konkursu na podręcznik o chemii technologicznej produktów żywnych, a nadawane dawniej stypendyum dla chemików ma Wydział krajowy zastąpić zaangażowaniem na lat 2 chemika-technologa, któremu by poruczono badania mające na celu wydoskonalenie praktycznej przeróbki żywnych minerałów oraz udzielanie rad i wskazówek o urządzeniu destylarni w kraju i ulepszeniach fabrycznego prowadzenia robót. W dziale nareszcie mechaniki i techniki górnictwa naszego ogłoszony na koniec tego roku konkurs na podręcznik o wierceniu i górnictwie w kopalniach nafty, wykaże dopiero prawdziwe potrzeby i pozwoli wybrać najlepsze środki zaradzenia wadliwościom tego działu.

Fundusze potrzebne na dalsze popieranie tych prac wstawił Wydział krajowy w preliminarzu budżetu na rok 1884 i komisya górnicza oświadcza się za ich uchwaleniem.

ad c) W kwestyi otwarcia kursów górniczo-hutniczych przy zakładach technicznych w kraju, musi komisya skonstatować niestety, iż uchwały Sejmu krajowego powzięte dnia 13. Października roku zeszłego a wzywające c. k. Rząd do utworzenia przy c. k. Akademii techniczno-przemysłowej w Krakowie oddziału górniczego mającego za główne zadanie kształcenie kierowników dla kopalń naftowych i upoważniające Wydział krajowy do przeprowadzenia rokowań w tym przedmiocie, nie zostały przez Wysoki Rząd uwzględnione i sprawa ta nie postąpiła wcale od lat pięciu, gdy po raz pierwszy Sejm krajowy (24. Września 1878 r.) oświadczył gotowość poniesienia ofiary z funduszków krajowych celem umożliwienia wyższego kształcenia się naszej młodzieży w zawodzie górnictwem.

Cel ten ma kraj zawsze na oku, i funduszu przeznaczzonego nań nie żałuje, a chociaż on nie jest osiągnięty, uznaje komisya za odpowiednie i wskazane starania, które u Wysokiego Rządu poczynił Wydział krajowy dla uzyskania przy wyższej szkole politechnicznej we Lwowie w pierwszym rzędzie wykładow paleontologii, które, uzupełniając wykłady odpowiadające kursom przygotowawczym akademii górniczych, dozwolą uczniom naszego kraju wyjeżdżać do tych akademii w Loeben lub Przibram tylko dla kursów fachowych; a w drugim i te starania, które podjęto dla uzupełnienia nauk technicznych tu wykładanych nauką o górnictwie i miernictwie górnictwem, częścią nauki o budowie machin górniczych i odrębnym wykładem chemicznej technologii żywnych produktów.

Obecne sprawozdanie Wydziału krajowego i sprawozdanie komisji górniczej przedłożone w roku zeszłym Wysokiemu Sejmowi tak wyraźnie wskazują potrzebę wytworzenia uzdolnionych fachowo kierowników dla naszych kopalń nafty i wosku ziemnego oraz destylarni, jak niemniej straty, jakie przemysłowcy doznają z powodu braku odpowiednich kierowników, że komisya może ograniczyć się do tej jedynie dodatkowej uwagi, iż tak gorąco oczekiwana ustawa naftowa określi przepisy o kierownictwie i dozorcze kopalń, a dozwoli je powierzać niewątpliwie tylko osobom posiadającym odpowiednie kwalifikacje.

Uzupełnienie zatem nauk technicznych jest tem więcej wskazanem.

Przyznaje też komisya górnicza zupełną słuszość wywodowi Wydziału krajowego o potrzebie założenia niższej szkoły górniczej z programem nauk i ćwiczeń zastosowanym do potrzeb kopalnictwa naftowego, i przedmiot ten przy traktowaniu szkół zawodowych w kraju zasługuje na większą uwagę.

Nie podlega wątpliwości, że kopalnictwo naftowe dając zatrudnienie nie małej ilości robotników i sposób do życia kilkunastu tysiącom, stanowi odrębną gałąź przemysłu, którego dobre wykonanie i postęp wymaga wiadomości specjalnych i racjonalnie kierowanej praktycznej nauki.

W myśl powyższych uwag komisji i wniosków Wydziału krajowego komisya górnicza wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sprawozdanie Wydziału krajowego w sprawach górniczych przyjmuje się do wiadomości.

2. Uchwala się z kwoty przez Wydział krajowy do preliminarza budżetu na rok 1884 wstawione, a mianowicie:

poz. 176. na badanie głębszych pokładów ziemi (w myśl uchwały z dnia 17. Lipca 1880 r.)	10.000 złr.
poz. 177. na badanie geologiczne w kraju	3.000 „
poz. 171. na takie same badanie komisji fizyograficznej	500 „
poz. 178. na studia chemicznej przeróbki nafty	1.700 „
poz. 184. na stypendya dla górników, oddających się specjalnie zawodom bardziej krajowi naszemu potrzebnym	1.300 „

3. Upoważnia się Wydział krajowy do udzielenia z poz. 177. przyznanego na badania geologiczne zasiłku w kwocie 400 zł. dla czasopisma „Górnika“.

4. Upoważnia się Wydział krajowy do wydania w ciągu r. 1884. tej części kwoty 3000 zł., przeznaczonej obecnie poz. 160 rubr. XV. budżetu na rok 1883. na studia chemiczne, któraby w tym roku wydaną nie została.

Rezolucye:

a. Sejm wzywa c. k. Rząd do przyczynienia się taką samą kwotą funduszków państwowych, jaką przyznaje się z funduszków krajowych, do badań mających na celu rozpoznanie głębszych warstw w okolicach naftowych naszego kraju.

b. Ponawiając rezolucję z dnia 13. Października z. r. wzywa Sejm krajowy c. k. Rząd do utworzenia przy c. k. Akademii techniczno-przemysłowej w Krakowie oddziału górniczego, mającego za główne zadanie kształcenie kierowników dla kopalń naftowych, i

c. Upoważnia się Wydział krajowy do przeprowadzenia z c. k. Rządem rokowań w obu tych przedmiotach, jakoteż rokowań o uzupełnienie nauk w wyższej szkole politechnicznej we Lwowie wykładami paleontologii, górnictwa i miernictwa górniczego, części nauki maszyn górniczych, i chemicznej technologii produktów naftowych.

Z rokowań tych zda Wydział krajowy sprawę na najbliższej sessyi.

Lwów 12. Października 1883.

Przewodniczący :

J a w o r s k i.

Sprawozdawca :

G o r a y s k i.

